

قازاق اۆز اده بیه تیشاڭ قازناسی

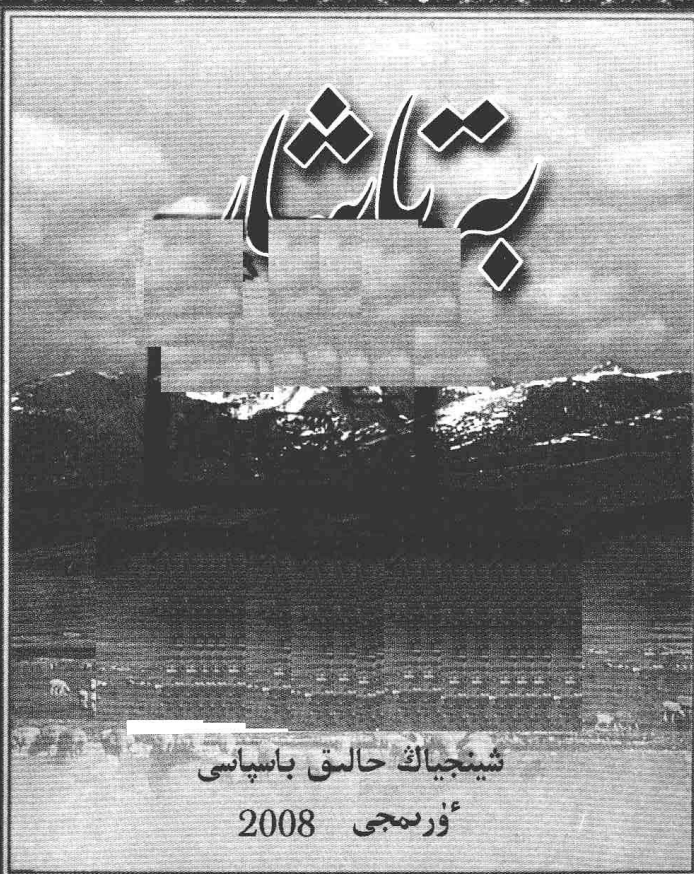
تۆرمس - سالک جەرلاری

بیتاشار

شیخیاڭ خالق باسپاسی

قازاق اۆزگەرتىشكە قازىناسى

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

۲۰۰۸ جىلى

از ۇلتتاردىڭ تاڭداۋلى كىتاپتارىن شىعارۋعا ارنالغان مەملە-
كەتتىك قارجى ارقىلى دەمەلگەن نىشان

全国少数民族出版资金资助项目

جاۋاپتى رەداكتور: سۇلتانقان ساعاتجان ۇلى
كوررەكتور: داۋلەت باۋىرجان ۇلى
مۇقاپاسىن جوبالاعان: شاتتىق اگسا

قازاق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ قازىناسى —

بەتاشىرلار

باسپاعا داينىدىغان: كاممونا جانبۇز ۇلى

*

شىنجاڭ خالىق باسپاسى باستىردى
(ئۇرىمىچى قالاسى، وڭتۇستىك زاتتىق كوشەسى، 348 - ئۇلا)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەنىنەن تاراتىلدى
شىنجاڭ باباي باسپا ستەرى شەكتى سەرىكتىگىندە باسلىدى
فورمات 1/32 880×1230، 8.75 باسپا تاباق

2008 - جىل، شىلدە، 1 - باسپاسى

2008 - جىل، شىلدە، 1 - باسلىۋى

تىراجى: 3000 — 1

ISBN 978 — 7 — 228 — 11716 — 1

باعاسى: 18.00 يۋان

图书在版编目(CIP)数据

中国哈萨克民间文学大典. 揭面纱歌: 哈萨克文/卡木那 编. — 乌鲁木齐: 新疆人民出版社, 2008.7

ISBN 978 — 7 — 228 — 11716 — 1

I. 中... II. 卡... III. ① 哈萨克族—民间文学—作品综合集—国中—哈萨克语(中国少数民族语言) ② 哈萨克族—民歌—作品集—中国—哈萨克语(中国少数民族语言) IV. I277

中国版本图书馆CIP数据核字(2008)第120051号

责任编辑: 苏里坦汗

责任校对: 达吾列提

封面设计: 夏提克

中国哈萨克民间文学大典—

揭面纱歌 (哈萨克文)

卡木那 编

新疆人民出版社出版

(乌鲁木齐市解放南路348号 邮政编码: 830001)

新疆新华书店发行

新疆八百印务有限公司印刷

880×1230毫米 32开本 8.75印张

2008年7月第1版 2008年7月第1次印刷

印数: 1 — 3000

ISBN 978 — 7 — 228 — 11716 — 1 定价: 18.00元

مازمۇنى

- 1..... كەلەن كەلدى كەرەلپ
- 8..... بەتاشار باسى ءبىسىمىلا
- 14..... بەت اشايىن ءبىسىمىلا
- 18..... اۋ، ءبىسىمىلا بەتاشار
- 23..... ال، قۇلاق سال، ءسوز تىڭداپ
- 25..... ال، كەلەنجان، كەلەنجان
- 26..... ءبىسىمىلا ءسوزدىڭ باسىندا
- 32..... بەتاشار باسى ءبىسىمىلا
- 39..... بەتاشار باسى ءبىسىمىلا
- 47..... كەلەن كەلدى كەرەلپ
- 52..... ساۋىسقانىڭ الاسى
- 56..... ايت، كەلەن - اۋ، ايت، كەلەن
- 61..... ال، ءبىسىمىلا ءسوز باسى
- 69..... ال، كوپشىلىك ءسوز تىڭدا
- 75..... اينالايىن، كەلەنجان
- 76..... كەلەن كەلدى، كورىڭدەر
- 79..... بەت اش دەسەڭ اشايىن
- 81..... كوپتەن كۈتكەن جاس كەلەن
- 83..... ايت، كەلەن - اۋ، ايت، كەلەن
- 90..... ءبىسىمىلا ءسوز باسى
- 99..... بەتاشار باسى ءبىسىمىلا
- 107..... ايت، كەلەن - اۋ، ايت، كەلەن
- 110..... ۋا، حالايىق، بەت اشتىم
- 113..... سويلە دەدى الامان

- 118.....شارپىلداسپا ەشكىمىمەن
- 123.....اۋەلى ەسوز باستاين
- 133.....كەلەن كەلدى كەرىلىپ
- 137.....ال، كەلەنجان، كەلەنجان
- 143.....كەلەن، كەلەن كەلپ تۇر
- 165.....ال، ايتاين بەتاشار
- 172.....بەتاشار باسى ەبىسىمىللا
- 183.....كوك ورايلى بايشەشەك
- 194.....ەسك الدىن اش بلای
- 199.....باستاين سارىن بەتاشار
- 211.....بەتاشار باسى ەبىسىمىللا
- 214.....كەلەن كەلدى، كورنغىز
- 217.....بەتاشار باسى ەبىسىمىللا
- 219.....بەت اشاين ەبىسىمىللا
- 224.....اۋ، ەبىسىمىللا بەتاشار
- 231.....ال، ەبىسىمىللا — ەسوز باسى
- 240.....اۋىلعا كەلەن كەلىپتى
- 247.....ال، ايتاين بەتاشار
- 250.....بۇل ەسوزىم ايان حالققا — اي
- 254.....تورده وترعان سىپىرا

كەلەن كەلدى كەرىلىپ،
 ايداي نۇرى كورىنىپ.
 وسى كەلەن كەلگەندە،
 تۇرامىز با ەرىنىپ.

ەسك الدىن اش بىلاي،
 الۋان شەكەر شاش بىلاي.
 كەلەننىڭ بەتىن اشايىق،
 شۇلىداماي قاش بىلاي.

1

اۋ، بىسىمىلا بەتاشار،
 جاماندىقتان جان قاشار.
 ەكى جاقسى بىرىكسە،
 بايگە اتىنداي جاراسار.
 ەكى جامان بىرىكسە،
 قۇترعان يىتتەي تالاسار.
 جاقسى بولسا كەلەنجان،
 مەنەزى كوپپەن جاراسار.
 جامان بولسا كەلەنجان،
 جات، جالامەن سىرلاسار.
 سىرلاسقاندا ايتارى —
 وسەك ايتىپ سىر اشار.
 تاڭداپ العان ەرىڭنىڭ،
 جابىرقاپ كوڭىلىن كىر باسار.

ۋا، قۇجىنلغان جاماعات،
 كورگەلى كەلدى كەلىندى.
 قۋاننىشى بارىنىڭ،
 كەلىن بولسا كورىمدى.
 وتىرىك-وسەك قوسپايتىن،
 ايتقانى بولسا سەنمىدى.
 سىتىق پەنەن سۇقتىڭ،
 بارىنە بولسا كونىمدى.
 بىرەۋ كەلسە ەسىك اش،
 دەمەسەن كەلىن ەرىندى.
 باس ئىپىپ اۋەل سالەم ەت،
 كوپكە سالەم دەلىندى.

ۋا، توردە وتىرعان اتا-انا،
 قۇتتى بولسىن كەلىنىڭ.
 تۈلەپ ۇشقان تۈلەگى،
 بىرەۋدىڭ اسقار بەلىنىڭ.
 اۋەلەپ ۇشقان اققۇى،
 ايدىندى شالقار كولىنىڭ.
 بوسلما اتتاپ كەلىپ تۇر،
 ەركەسى تۇغان ەلىنىڭ.
 جاقسى بولسا جاس كەلىن،
 ارداقتايدى سەرىگىن.
 جاقسى بولسا كەلىنجان،
 حور قىزىمەن تەڭ دەيدى.
 جامان بولسا كەلىنىڭ،
 ۇيىڭ ەشكىم كەلمەيدى.

جاقسى ايتقاندى جالا دەپ،
 جامان ايتساڭ ءجون دەيدى.
 ءوزىنىڭ ءسوزىن ءجون ساناپ،
 ەل سوزىنە كونبەيدى.
 وزگەنىڭ ءبارى اقسماق،
 جالعىز-اق جاقسى مەن دەيدى.
 قۇرداسى كەلسە ۇينە،
 جادىراپ جاۋاپ بەرمەيدى.
 جاقسى كەلىن تۇسىرسەڭ،
 جارقىراپ شامىڭ سونبەيدى.
 جارىم كۇن ۇيدە جوق بولسا،
 ورنى وگەيسىپ كەمدەيدى.

3

اۋ، جىلامىن دەسەڭ اتاڭا،
 ەرتە تۇرىپ مالىن باق.
 جىلامىن دەسەڭ ەنەڭ،
 كۈلىن شىعار، وتىن جاق.
 سىڭىلىڭمەن تاتۋ بول،
 ءسىڭىلىسى بار-ول دا باق.

ونان سولڭ كۈت قاينىڭدى،
 تارتىپ بەرەر ايلنىڭدى.
 جاقسى جەڭگە سەن بولساڭ،
 قايناتاسىڭ شايىڭدى.

كەرەك سىلەن ابىسىن،
 اياماس سەنەن تابىسىن.
 جاقسى بولسا كەلىنجان،

ول باسقانى نە قىلسىن.
سەن توركىمىدەپ كەتكەندە،
كەلگەنىڭشە سالىمىسىن.
قىزمەت قىل ئاتاڭا،
چاقىسلىق جەردە جاتاما.
كارىلەردى قۇرمەتتەپ،
قارق بوپ ءجۇر باتلعا.
ئاتاڭ وتىر تورىندە،
ستەۋگە سالەم ەرىنبە.
ءبىر تۇيە مەن ءبىر يىە،
سايلاپ وتىر بەرۋگە.
ئاتاڭىزعا ءبىر سالەم!

اۋ، ئاتاڭ بەردى ءبىر تۇيە،
سول تۇيەگە بول يە،
كوشكەنىڭدە جۇڭىڭدى ارت،
بۇرىنقى سالعان ءبىر جۇيە.
كەلىنىڭ بەتىن اشالىق،
شارىعات ۇلگى شاشالىق.
بەتاشاردى جول قىلغان،
بۇرىنقى وتكەن ماشايىق.

ۇلىقپان حاكىم، شۇعايىپ،
قىز ەرجەتەر ۇلعايىپ.
پايىعامبار سالعان جولنىدا،
جىلاما كۈنىم مۇڭايىپ.
ەنەڭ وتىر ەسىلىپ،
قۇانىشپەن كوسىلىپ،
الدىڭنان شاشۇ دايىنداپ.

ۋازاقتان كۈتكەن تەسلىپ.
 ەنەڭ بەردى موشكەسىن*،
 كەلىننىڭ ئېلىپ وكىپەسىن،
 تۈسكە دەيىن جاتام دەپ،
 بۇزاۋنىڭ بىرگە كەتپەسىن.

سىير بەرسە قارادان،
 قاتىق كەتپەس شارادان.
 جاقسى بولساڭ، كەلىنجان،
 اۋىل-ايماق ساداعام.
 جامان بولساڭ، كەلىنجان،
 سوز ەستىسىڭ بالادان.
 جاقسى ايەل بەلگىسى،
 كىر جۈپ، كىم جامالغان.
 جامان ايەل بەلگىسى،
 جالغاندى جۈندەي سابالغان.

مىنا وتىرعان ەنەڭىز،
 دارىياغا سالغان كەمەڭىز.
 اقىل قىپ ايتسا ۇلكەندەر،
 مۇنسى قالاي دەمەڭىز.

اقىلداسپاي س قىلما،
 بولماي سىكە كۈش قىلما.
 كىر باسپالغان كوڭىلدى،
 تات كەمىرگەن مىس قىلما.
 ەنەڭىزگە ئىر سالەم!

* موشكە — سۈتى سىير.

اۋ، ەنەڭ بەردى ۋىر سىر،
بۇل سىرغا بول ۋىر.
اقلىڭنان ايرىلماي،
اۋلىڭدى شىرق ۋىر.

مىنا وترعان قاين اعان،
قالىڭ مالىن ايداعان.
مال بەرۋگە كەلگەندە،
جامبى التىننان تايماعان.

كوپ كەلەر دەپ جاساۋعا،
قاين اعان سولاي ويلاعان.
ۋىدىڭ ۋىشى گۈلدەنپ،
بايشەشەكتەي جايناعان.

قاين اعان وتر قايقايىپ،
وعان سالەم ايتايىق.
قاين اعان سالەم قىل،
بەرەتن مىلىن بايقايىق.
قاين اعان ۋىر سالەم!

اۋ، قايناعان بەردى ۋىر جورعا،
باسىنا ۋىل جەم دوربا.
كەشە ەركىن قۇس ەدىڭ،
بۈگىن ۋۆستىڭ سەن تورعا.
بۈگىن ۋۆستىڭ دەگەنگە،
جاس كەلىنشەك جاسما.
كۈلمە باسقا قىزبالا،

ۋالى-اق كەلەر باسقا.
ال، كەلىنشەك، تۇرىڭىز،
بەتىڭىزدى بۇرىڭىز.
كۈيەۋىڭىڭىزنىڭ لەبىزىن،
قابىلىنىڭىز.
قوناق كەلسە قۇرمەتتە،
الاشقا شىعار سىنىڭىز.

سىرىڭىزنى جانغا بىلدۈرمە،
جاۋىڭىزنى استە كۈلدۈرمە.
ۋىدە وتىرىپ ۋەيت ۋەرسە،
ايدالغا جۇڭىرە.
قىزمەتلىڭىزنى ادا قىل،
ھەل قىلىڭىزما ئىشلىرىڭىز.
كۆپىنچىلىككە بىر سالەم!

*** **

بەتاشار باسى ۋېسىمىلا،
ۋېسىمىلا پىتەر مىڭ جىلدا.
از وسىيەت ايتاين،
قۇلاعىڭ سالىپ ۋسوز تىڭدا.
ۋباتىما، قايشا ول دا وتكەن،
دۇنيەگە بولار كىم تۇلعا.
اقىلدى ادام ۋبىرى بول،
جاماندىق بسكە ۋمتىلما.

ۋېسىمىلا - ۋسوزدىڭ راسى،
جىلقىنىڭ جاقسى قۇلاسى.
قامىس قۇلاق، قاز موين،
تىمەسە جەرگە تۇراسى.
ەڭكەيىپ سالەم سىتەتۇ
بۇرىننىڭ مۇراسى.
الا كوڭىل، سىز بولماي،
باستارىڭدى قۇراشى.
«بالاما اقىل ايت» دەگەن،
اتا-ەنەڭنىڭ قۇرداسى.
سۇيرەڭ قىلىپ جۇرگەننەن،
كەلىننىڭ جاقسى جۇاسى.
بۇل سوزىمدە قاتە جوق،
ۇلكەندەردەن سۇراشى.

اۋ، كەلىن كەلدى، كورىڭدەر،
كورىمدىگىن بەرىڭدەر.

الا-قۇلا دەمەڭدەر،
 اتىن ايتىپ بەرىڭدەر.
 كوپشىلىككە ءبىر سالەم!

ادام اتا، حاۋانا،
 توپىراقتان جارالعان.
 وسى جۇرگەن پەندەنىڭ،
 ءبارى سودان تارالعان.
 جولداسىڭمەن تاتۋ بول،
 قىل وتپەستەي ارادان.
 قالعان مىراس وسى ەكەن،
 اتا مەنەن انادان.

9

جاماندىق جەردە جاتاما،
 جاقسىدان اقىل اساما.
 ەڭكەيىپ سالەم سىتەڭىز،
 توردە وترعان اتاڭا.

كەلسەن كەلدى بەتاشار،
 ەنەسى شاشۋ كوپ شاشار.
 ءباتىما، قايشا، قادىشا،
 سولاردان قالعان جول اشار.

جەلەك ءتۈستى باسىڭا،
 جىرماداعى جاسىڭدا.
 بوتەن ەلگە كەلدىم دەپ،
 كەشكە شەيىن جاسىما.
 كورشى بولعان ۇيىڭە،

وسەك ءسوزدى تاسىما.
الدىمەن ايتىپ ءبىسىمىلا،
بەرەكە گىمىزگىز اسىڭا.
وتىرىك ورگە باستىرماس،
ءۇيىر بول ءسوزدىڭ راسىنا.

اۋ، كەلىن كەلدى كورىڭدەر،
كورىمدىگىن بەرىڭدەر.
الا-قۇلا دەمەڭدەر،
اتىن ايتىپ بەرىڭدەر.
اتاڭىزعا ءبىر سالەم!

سىير بەرسەڭ قارادان،
قاتىق كەتپەس شارادان.
قاسىيەتتى ول ءبىر مال،
موڭىرەپ كەلگەن دالادان.
جىلقى بەرسەڭ كوگىنەن،
جورعا تۆار كوبىنەن.
كەلىنگە ەنشى بەرەتىن،
قالعان مۇرا تەگىنەن.
انىق تىلە اللادان،
ايرىما دەپ تەڭىمنەن.
ريزىق ايداپ سەن كەلدىڭ،
ەركەلەيتىن جەرىڭنەن.
ورىنىسىز ەلدى قىدىرما،
رۇقساتسىز ەرىڭنەن.
ءتارتىپسىز ناشار كەلىنگە،

تالاي سوگس بەرلگەن.
 جولاتپا وسەك دهنەڭە،
 بالالىق قايتا كەلمە؟
 ەڭكەيىپ سالەم بىستەڭىز،
 توردە وتىرعان ەنەڭە!

نەدەگەن جاقسى بالاسىڭ،
 ەكى كوزىڭ جايىنعان.
 اكەڭ ءسىزدىڭ باي بولعان،
 الدىنا مىڭدى ايدالغان.
 تۇقىمىڭنان شەشەن ەڭ،
 شارشى توپتا سايرالغان.
 سالەمنەن ءۇمىت كۈتەدى،
 ەكىنشى ءسىزدىڭ قاينى اعاڭ.

ورداسىنا اكەڭنىڭ،
 ۇكىلەپ جورعا بايلاعان.
 اقبلىڭ بولسا، شىراعىم،
 بۇل ءسوزىمدى پايدالان.
 اۋ، كەلىن كەلدى كورىڭدەر،
 كورىمدىگىن بەرىڭدەر.
 الا-قۇلا دەمەڭدەر،
 اتىن ايتىپ بەرىڭدەر.
 قاينى اعانڭا ءبىر سالەم!

جاقسى-اق ەدىڭ جاسىڭنان،
 دۇسىپاننىڭ جوق باسىنعان.
 سىبىرلاسىپ، سىرلاسىپ،

